

Screeningsinstrument voor Adolescenten met een Chronisch Zieke Ouder (SACZO)

Vragenlijst in te vullen door kinderen die te maken hebben met mantelzorg, voor het verkrijgen van een goed beeld van de situatie en de punten waar het kind ondersteuning bij wil.

Inhoudopgave

Inleiding	3
Bijlage 1: Screeningsinstrument voor Adolescenten met een Chronisch Zieke Ouder (SACZO)	6
Bijlage 2: Scoreformulier SACZO	9
Bijlage 3: Leidraad SACZO	10
Bijlage 4: Beslisboom SACZO	12
Bijlage 5: Casus SACZO	13
Referenties	15

Inleiding

Het Screeningsinstrument voor Adolescenten met een Chronisch Zieke Ouder (SACZO) is een preventief hulpmiddel om de kans op toekomstige internaliserende problemen bij adolescenten (tussen 10 en 20 jaar) met een chronisch somatisch zieke ouder te bepalen. Onder internaliserend wordt verstaan: somber, angstig en teruggetrokken gedrag, en lichamelijke klachten.

Het SACZO is voor risicosignalering bedoeld en geeft aan welke kinderen weinig kans op toekomstige problemen hebben en welke kinderen een hoge kans op toekomstige problemen hebben. Met het SACZO kunnen problemen op twee gebieden worden gesignaleerd: problemen die met het gezin te maken hebben en problemen die met persoonlijke eigenschappen te maken hebben. Het SACZO kan het beste samen met de *beslisboom SACZO* worden gebruikt. De beslisboom helpt om aanvullende vragen te stellen, een gesprek aan te knopen en tips te krijgen voor mogelijke soorten van hulp in geval er sprake is van een verhoogd risico op toekomstige problemen bij het kind. Door het gebruik van het SACZO samen met de beslisboom van het SACZO kunnen problemen bij het kind zichtbaar en bespreekbaar worden. Het SACZO geeft samen met de beslisboom ook inzicht in de ondersteuningsbehoefte van jonge mantelzorgers.

In Bijlage 1 staat het SACZO zoals dit kan worden ingevuld door het kind. U kunt het SACZO introduceren als een lijst die helpt om te kijken hoe het gaat met het kind. In Bijlagen 2 tot 4 staan hulpmiddelen bij het gebruik van het SACZO. In Bijlage 5 kunt u middels een casusbeschrijving zien hoe het SACZO in de praktijk te gebruiken is.

Werkwijze

Het SACZO kan gebruikt worden in alle situaties waar sprake is van een chronisch somatische aandoening bij de ouder. Te denken valt aan diagnoses zoals multiple sclerose, reuma, hersenletsel, spierziekte, de ziekte van Parkinson, organische aandoeningen en andere somatische aandoeningen die beperkingen in het functioneren van de ouder teweeg brengen.

Het belangrijkste is dat u zich aan de beroepscode van uw discipline en de ethische codes binnen uw instelling houdt. De werkwijze hangt af van de manier waarop u contact heeft met het kind. Het is mogelijk dat u alleen ouders hebt gezien, dat u de ouders en de kinderen ziet, of dat u alleen de kinderen ziet. Daarnaast speelt de leeftijd van het kind een rol. Bij kinderen van onder de 18 jaar, moet u toestemming aan de ouders vragen om de kinderen uit te nodigen voor een gesprek. Als u alleen de ouders ziet, is het ook bij kinderen van 19 of 20 jaar aangewezen om de ouders te vragen of zij het goed vinden dat u de kinderen het SACZO voorlegt. Als u zelf al contact heeft met het kind, is het aan te raden om de afname van het SACZO af te stemmen met de ouders. Als een kind echter al 18 jaar oud is, hoeft u dit niet te doen. Er bestaan globaal drie scenario's, maar er zijn veel meer scenario's denkbaar:

1. Heeft u tot nu toe alleen contact gehad met de ouders, dan zijn de ouders ook de aangewezen personen via wie de kinderen uit te nodigen zijn. Dit kunt u doen door de kinderen een keer mee te vragen voor een gesprek. U kunt met toestemming van de ouders de kinderen zelf bellen, een brief sturen of de ouders vragen om de kinderen mee te nemen bij een vervolgesprek. De kinderen en de ouders krijgen dan allemaal uitleg over het SACZO en het SACZO kan ter plekke ingevuld worden door de kinderen. U kunt er dan voor kiezen

de terugkoppeling te doen met de ouders erbij als de kinderen dat goed vinden, of de kinderen apart uitnodigen. Het is raadzaam om voor openheid in de communicatie te zorgen omdat het dan gemakkelijker is om hulp voor het kind te regelen. De ouders zijn namelijk belangrijk om deze hulp te ondersteunen, of zij zijn of worden zelfs onderdeel van deze hulp.

2. Een andere mogelijkheid is dat u de kinderen alleen uitnodigt. Indien er sprake is van meerdere adolescente kinderen in een gezin, kunt u de kinderen apart of als groep uitnodigen om het doel van het SACZO uit te leggen en het SACZO af te nemen. De terugkoppeling kan het beste geschieden voor elk kind apart. Het hoeft niet lang te duren, zodat u de kinderen in de wachtkamer kunt laten plaats nemen terwijl ze wachten tot hun broer of zus klaar is.
3. Tevens kunt u ervoor kiezen om de ouders het SACZO mee te geven zodat zij het aan de kinderen voorleggen. De kinderen kunnen het SACZO thuis zelfstandig invullen en via een retourenvelop terugsturen. U kunt de kinderen daarna uitnodigen om de resultaten van het SACZO terug te koppelen. Als een kind een score heeft van lager dan 12, is het geen verplichting om de score terug te koppelen, maar is het wel raadzaam voor de afronding van de zaak. Vooral als het kind wil weten wat de uitslag is, zou de mogelijkheid tot terugkoppeling moeten worden geboden.
- x. Zo zijn er nog ontelbare andere scenario's denkbaar. Het belangrijkste is dat u zich aan de beroepscode en/of ethische codes houdt. In een casus is een mogelijk scenario uitgestipt.

Stappen voor gebruik van het SACZO

Bij het gebruik van het SACZO worden 4 stappen doorlopen, waarvan de laatste stap optioneel is.

1. Introductie

Een zorgvuldige introductie is van belang. U legt uit wat het doel van het invullen van het SACZO is: het verkrijgen van een goed beeld van de situatie en de punten waar het kind ondersteuning bij wil. U kunt aangeven dat het verzamelen van deze informatie tot de standaard werkwijze hoort.

2. Afname

2.a. U geeft het SACZO aan het kind, doorloopt de vragen kort, en laat het SACZO door het kind invullen. Dit duurt kort en u blijft in de ruimte of laat het kind het SACZO even alleen invullen in dezelfde of een andere ruimte.

2. b. U kunt de afname ook laten gebeuren door het kind het SACZO thuis te laten invullen en dan naar u op te sturen met een retourenvelop. Het is wel van belang dat de kinderen van tevoren weten waarvoor ze het SACZO invullen.

3. Terugkoppeling

In hetzelfde contact van de afname kunt u de resultaten bespreken met het doel: risicosignalering en verheldering van hulpbehoefte. U kunt, als u weinig tijd heeft voor het scoren en nabespreken, de terugkoppeling van de resultaten ook bij de volgende afspraak doen. De hulpverlener maakt gebruik van de verkregen informatie om in dialoog te gaan met het kind (en eventueel de zieke ouder en/of de gezonde ouder). Denkt u er aan om tevens de beslisboom bij de hand te houden. De beslisboom helpt om aanvullende vragen te stellen en verschillende soorten hulp te overwegen. De dialoog met behulp van de beslisboom kan tevens gericht zijn om erkenning te geven, de thuissituatie te schetsen, en om mantelzorgondersteuning, netwerkondersteuning en andere soorten van hulp, zoals gezinsgesprekken en individuele behandeling, te kunnen overwegen.

4. Evaluatie

Het SACZO kan naar wens op een later tijdstip opnieuw ingevuld worden door het kind om in beeld te brengen of het risico op problemen verlaagd is, en/of te weten te komen waar nog knelpunten zitten. Een goed moment om het SACZO opnieuw in te vullen is na een eventuele behandeling of, in geval geen behandeling heeft plaatsgevonden, in 6-maandelijkse intervallen.

Hieronder staat het SACZO, een toelichting op de wijze van scoren en de betekenis van de scores, terugkoppeling van scores, leidraad bij afname en beslisboom. Deze items helpen om een goed beeld te krijgen van het risico op toekomstige internaliserende problemen bij het kind, en over de huidige probleemgebieden en behoefte aan steun.

Bijlage 1: Screeningsinstrument voor Adolescenten met een Chronisch Zieke Ouder (SACZO)

Algemene gegevens

Vul alsjeblieft de volgende gegevens in:

1. **Voornaam en familienaam:**
2. **Geboortedatum:** (dag) (maand) (jaar)
3. **Geslacht:**

Jongen	☐
Meisje	☐
4. **Wat is de ziekte van je ouder:**
.....
5. **De ziekte van je ouder duurt sinds** jaar/jaren en maand(en)
6. **Woon je het grootste deel van de week thuis?**

Ja	☐
Nee	☐
7. **Wat doe je voor school of werk?**
 - lagere school
 - praktijkonderwijs (MLK, ZMLK)
 - school voor (voortgezet) speciaal onderwijs (LOM, ZMOK)
 - VMBO
 - brugklas VMBO-HAVO-VWO
 - HAVO
 - VWO
 - MBO
 - HBO
 - Universiteit
 - Ik werk gedurende uur per week als
 - iets anders, namelijk
8. **Heb jij een ziekte?**

Ja	☐
Nee	☐

Zo ja, wil je alsjeblieft aangeven wat voor ziekte(s) je hebt?
.....
9. **Heb je gesprekken met een hulpverlener gehad?**

Ja	☐
Nee	☐

Screeningsinstrument voor Adolescenten met een Chronisch Zieke Ouder (SACZO)

Op de volgende pagina vind je vragen die gaan over jou, je ouders en eventueel je broers en zussen. De vragen gaan over allerlei dingen waar je tegen aan kunt lopen. Het is de bedoeling dat je alle vragen zelf beantwoordt.

Geef per vraag maar één antwoord. Dit doe je door het hokje onder het antwoord dat voor jou waar is aan te vinken. Als een vraag gaat over je gezin betekent dit het gezin waar jij de meeste tijd doorbrengt.

Bij het beantwoorden van de vragen zijn er geen goede of foute antwoorden; het gaat erom wat jij vindt. Probeer steeds zo eerlijk mogelijk antwoord te geven. Denk niet te lang na bij een vraag, maar ga op je eerste indruk af. Jouw antwoorden blijven geheim en worden dus **niet** met je ouders besproken.

1. Ik heb het vaak moeilijk thuis.

- helemaal niet waar
- niet waar
- er tussen in
- waar
- helemaal waar

2. De band met mijn ouders is verslechterd door de ziekte/sinds de ziekte speelt.

- helemaal niet waar
- niet waar
- er tussen in
- waar
- helemaal waar

3. Ik maak me vaak zorgen om de situatie thuis.

- helemaal niet waar
- niet waar
- er tussen in
- waar
- helemaal waar

4. Ik moet veel doen om ons gezin draaiende te houden.

- helemaal niet waar
- niet waar
- er tussen in
- waar
- helemaal waar

5. Ik voel me vaak beperkt in mijn vrijetijdsbesteding.

- helemaal niet waar
- niet waar
- er tussen in
- waar
- helemaal waar

6. Ik voel me soms buitengesloten.

- helemaal niet waar
- niet waar
- er tussen in
- waar
- helemaal waar

7. Ik ben vaak gestrest.

- helemaal niet waar
- niet waar
- er tussen in
- waar
- helemaal waar

8. Het kost mij veel moeite om mijn problemen op te lossen.

- helemaal niet waar
- niet waar
- er tussen in
- waar
- helemaal waar

Bijlage 2: Scoreformulier SACZO

Alle vragen worden op dezelfde manier gescoord. Voor meisjes en jongens wordt er geen onderscheid gemaakt. Alle scores van de 8 vragen worden bij elkaar opgeteld. De minimumscore is 0 en de maximumscore is 32.

- helemaal niet waar = 0
- niet waar = 1
- er tussen in = 2
- waar = 3
- helemaal waar = 4

INTERPRETATIE SCORE

Het afkappunt is 12. Dit betekent dat als een kind 12 of hoger scoort, er een duidelijk verhoogde kans is op toekomstige klachten in de zin van angsten, somberheid, teruggetrokken gedrag en lichamelijke klachten. Het SACZO richt zich vooral op de genoemde klachten. De zekerheid waarmee klachten zoals agressief en regeloverschrijdend gedrag kunnen worden voorspeld is bijvoorbeeld minder groot. Als een kind 12 of hoger scoort, is hulp voor het desbetreffende kind geïndiceerd. Een score van onder de 12 betekent niet dat een kind geen hulp nodig heeft. Zaak blijft om samen met het kind te bespreken of hulp wenselijk is. Er is een draaiboek en een beslisboom toegevoegd aan het SACZO. Deze documenten kunt u vrijblijvend gebruiken. Het zijn gereedschappen die kunnen helpen om een gesprek aan te knopen en aanvullende vragen te stellen. Daarnaast zijn er suggesties voor hulp.

TERUGKOPPELEN SCORE

Bij het terugkoppelen van de uitslag aan het kind is voorzichtigheid geboden. Houdt u rekening mee dat het kind met een score van 12 of hoger niet bang moet worden gemaakt. Benadrukt kan worden dat het er op lijkt dat een kind hulp nodig lijkt te hebben. Vervolgens kan de reactie van het kind worden afgewacht. Als een kind graag hulp wil hebben, is het zaak uit zoeken met het kind wat voor hulp wenselijk is. De meeste kinderen geven aan dat ze graag in contact willen komen met andere kinderen die een zieke ouder hebben. Sommige kinderen willen graag gesprekken met een hulpverlener individueel, in groeps- of in gezinsverband. Er is geen kant-en-klare oplossing. Bij het terugkoppelen van de score kunt u gebruik maken van de leidraad en de beslisboom van het SACZO.

HULP

Als u niet uitkomt met het scoren en/of vragen en opmerkingen heeft, kunt u contact opnemen met de auteur van het SACZO, de heer Dominik Sieh, e-mail: d.sieh@i-psy.nl.

Bijlage 3: Leidraad SACZO

De leidraad SACZO is bedoeld als hulpmiddel en geeft genoeg ruimte om de tester te laten beslissen wat het advies richting het kind is. Er wordt uitgegaan van een afkappunt van 12, maar de leidraad geeft aanvullende informatie over hoe de uitkomsten van het SACZO gebruikt kunnen worden. Ten eerste is de bedoeling om de antwoorden op de vragen van het SACZO een voor een door te lopen. Waar scoort het kind opvallend laag en hoog? Is er een patroon en zo ja, wat (bijvoorbeeld, het kind scoort bijna overal er tussen in)? Vervolgens kan per vraag een kort gesprek ontstaan om het antwoord nader toe te lichten.

Aanvullende vragen voor de gebruikers van het SACZO

Een vuistregel is dat bij vragen met het antwoord 'waar' en 'helemaal waar' extra aandacht wordt gevraagd om samen met het kind dieper in te gaan op de betreffende vraag. Vragen waarop het kind 'er tussen in' kiest verdienen ook aandacht, maar deze antwoorden zijn pas reden tot zorg als zij in totaal 6 keer of vaker voorkomen.

Bij elke vraag waar een kind 'waar' of 'helemaal waar' op antwoordt kan de volgende volgorde voor aanvullende vragen worden aangehouden.

1. Wat is er aan de hand?
2. In hoeverre hebben jullie dit al besproken in je gezin?
3. Wat zou moeten veranderen om de situatie te verbeteren?
4. Heb je al hulp gekregen op dit gebied?

Twee thema's van het SACZO: gezin en persoonlijke eigenschappen

De vragen van het SACZO zijn in 2 thema's op te splitsen.

De eerste vier vragen hebben met het gezin te maken:

1. Ik heb het vaak moeilijk thuis
2. De band met mijn ouders is verslechterd door de ziekte/sinds de ziekte speelt
3. Ik maak me vaak zorgen om de situatie thuis.
4. Ik moet veel doen om ons gezin draaiende te houden.

Als het kind hier een score van 6 of hoger heeft (dus bv 1 keer 'helemaal waar' en 1 keer 'er tussen in' of 2 keer 'waar'), dan is extra aandacht vereist op de betreffende gebieden. Als een kind 6 of hoger scoort op deze vier vragen, kan gedacht worden aan het doorverwijzen voor aanvullende gezinsgesprekken ofwel systeemtherapie. Maatschappelijk werk en mantelzorgondersteuning zijn met name geïndiceerd als een kind 'helemaal waar' op Vraag 4 scoort.

De andere vier vragen hebben te maken met persoonlijke eigenschappen:

5. Ik voel me vaak beperkt in mijn vrijetijdsbesteding
6. Ik voel me soms buitengesloten
7. Ik ben vaak gestrest
8. Het kost mij veel moeite om mijn problemen op te lossen

Als het kind hier een score van 6 of hoger heeft (dus bv 1 keer 'helemaal waar' en 1 keer 'er tussen in' of 2 keer 'waar'), dan is extra aandacht vereist op het gebied van persoonlijke eigenschappen.

Aangewezen interventies zijn dan met name cognitieve gedragstherapie zoals het aanleren van functionele cognities. Wat achter Vraag 5 en 6 kan schuilen zijn schuldgevoelens. Kinderen kunnen zich bijvoorbeeld schuldig voelen om met klasgenoten af te spreken omdat ze denken dat ze voor de ouder met een aandoening moeten zorgen. Nagegaan moet dan worden of er voldoende mantelzorgondersteuning is en in hoeverre het gaat om een irrationele gedachte. Wat achter Vraag 5 en 6 schuilt, kan ook te maken hebben met een gebrek aan geplande ontspannende activiteiten los van schuldgevoelens. Zo kan een kind onvoldoende sociale steun hebben om afleiding te hebben van moeilijke momenten. Verder kan er sprake zijn van parentificatie (dat een kind zich voelt als de verzorgende ouder en de rollen zijn omgedraaid) en/of een gebrek aan aansluiting bij leeftijdgenoten. Een kind met een zieke ouder kan zich bijvoorbeeld te volwassen voelen om plezier te kunnen beleven in de omgang met leeftijdgenoten. In dergelijke gevallen is contact met lotgenoten geïndiceerd. Patiëntenverenigingen van bepaalde diagnosegebonden groepen organiseren bijeenkomsten voor kinderen wier ouder een somatische aandoening heeft. Als een kind hoog scoort op Vraag 7 of 8, kan gedacht worden aan interventies zoals stressmanagement en het stimuleren van copingvaardigheden. Kinderen kunnen bijvoorbeeld via individuele of groepstherapie leren hoe zij stress het hoofd kunnen bieden en welke gedachten en activiteiten hierbij behulpzaam zijn. Aangewezen interventies zijn dan met name cognitieve gedragstherapie om irrationele gedachten te onderkennen en probleemoplossende vaardigheden aan te leren.

Op de volgende pagina staat een beslisboom die suggesties geeft welke aanvullende vragen gesteld kunnen worden en welke interventie per domein en per vraag toegepast kan worden.

DOM- EIN	Vraag SACZO	Antwoord = waar (3) of helemaal waar (4)	Bijlage 4: <i>beslisboom SACZO</i> Voorbeeldvragen	Score	Soort interventie passend bij domein	Specifieke interventies per vraag
G E Z I N P E R S O N L I J K	Ik heb het vaak moeilijk thuis		Wat is er aan de hand? In hoe verre heb je er iets aan gedaan?	6 of hoger	Gezins- gesprekken Maat- schappelijk werk Mantelzor- ondersteuning	Thuisituatie in kaart brengen, hele gezin betrekken
	De band met mijn ouders is verslechtert door de ziekte/sinds de ziekte speelt		Met welke ouder speelt dit? Wat is de rol van de ziekte? Kun je je gevoelens met je ouder bespreken? Ben je vaak boos op de ouder?			Ouders uitnodigen, ouder-kindrelatie bespreken, gezinstherapie
	Ik maak me vaak zorgen om de situatie thuis		Waar maak je je zo al zorgen over? Heb je dit met iemand besproken en zo ja, wat was de uitkomst?	12 of hoger	Cognitieve gedragstherapie (individueel of groep) Stressmanagement Aanleren van coping Mantelzorg- ondersteuning	Angsten uitvragen en bespreken, angstladder opstellen, CGT, gezinsgesprekken, lotgenotencontact, sociale steun
	Ik moet veel doen om ons gezin draaiende te houden		Wat moet je allemaal doen? Heb je hier ondersteuning bij? Zijn er afspraken over de taken die een ieder in je gezin moet doen en zo ja, welke? Zijn je taken duidelijk afgestemd? In hoeverre voel je je overvraagd?			Verkenning taken, definiëren van verantwoordelijkheid, mantelzorgondersteuning, gezinsgesprekken (met oog op structuur in gezin en processen zoals parentificatie)
	Ik voel me vaak beperkt in mijn vrijetijdsbesteding		Wat zijn je hobby's? Wat maakt dat je minder tijd hebt dan je zou willen? Heb je tijd voor schooltaken? Wat zou je graag doen in je vrije tijd? Voel je je soms schuldig?	6 of hoger	Cognitieve gedragstherapie (individueel of groep) Stressmanagement Aanleren van coping Mantelzorg- ondersteuning	Verkenning taken, definiëren van verantwoordelijkheid, mantelzorgondersteuning, bespreken van mogelijke schuldgevoelens
	Ik voel me soms buitengesloten		Hoe gaat het met je vrienden? Hoe voel je je op school?			Bespreken van relatie met leeftijdsgenoten, contact met lotgenoten, vervreemding van ouders en vrienden. Stimuleren en plannen van sociale contacten.
	Ik ben vaak gestrest		Wat doe je aan ontspanning? Wat moet je allemaal doen? Wat vind je het meest stressvol? Wat helpt je tegen stress?			Bespreken van stressoren, verminderen van stressbronnen, plannen van ontspannende activiteiten, stimuleren van hobby's
	Het kost mij veel moeite om mijn problemen op te lossen		Wil je dit toelichten? Heb je een voorbeeld hoe je een probleem in het verleden goed hebt opgelost?			Aanleren van copingvaardigheden, module zelfbeeld, verhogen van veerkracht, oplossingsgerichte therapie

Bijlage 5: Casus SACZO (fictieve casus, alle namen zijn pseudoniemen)

Vader Henk (51 jaar) heeft de ziekte van Parkinson. Bij hem is de diagnose 12 jaar geleden gesteld. Hij heeft lichamelijke beperkingen; zo kan hij moeilijk praten, trilt veel en heeft hij last van vermoeidheid. Hij werkt nog 3 dagen in de week, en zijn werkomstandigheden en de inrichting in huis zijn aan hem aangepast. Liselotte (45) is zijn echtgenote. Ze heeft zelf geen chronisch somatische aandoening. Ze werkt 80% als docent op een hogeschool en verzorgt Henk waar ze kan. Samen hebben ze twee kinderen. Sam is 15 jaar en Lisa is 18 jaar.

Piet (45) is maatschappelijk werker in een zorginstelling. Piet ziet Henk af en toe om thuiszorg te coördineren en helpt hem met het invullen van allerlei papieren. Ook voert hij gesprekken met Henk over hoe de ziekte van Parkinson het leven van Henk beïnvloedt. Piet heeft Henk gevraagd om samen met Liselotte te komen praten. Liselotte vertelt in dat gesprek dat de opvoeding haar soms zorgen baart. Piet stelt voor om de kinderen een volgende keer mee te vragen bij een gesprek. Ook vertelt hij dat hij van plan is het SACZO af te nemen. Hij vertelt kort het doel hiervan.

Henk en Liselotte vinden dit een goed idee. De volgende keer nemen ze de kinderen mee. Piet vraagt aan de kinderen hoe het met ze gaat op school en in hun vrije tijd en hoe ze omgaan met de ziekte van hun vader. Vervolgens vertelt Piet dat het SACZO een lijst is om in kaart te brengen of Lisa of Sam hulp kunnen gebruiken:

- *Piet:* Wat goed dat jullie mee zijn gekomen met je ouders. Ik wil jullie graag iets vertellen over een vragenlijst die ik standaard afneem bij kinderen die een zieke ouder hebben. Het is een lijst die speciaal gemaakt is voor kinderen om te kijken of ze hulp kunnen gebruiken. Het invullen van de lijst duurt 5 minuten. Vinden jullie het goed om de lijst in te vullen? De vragenlijst heet SACZO.
- *Sam:* Ik wil hem best invullen, maar wat gebeurt er dan verder?
- *Piet:* Het SACZO is bedoeld om in kaart te brengen of je het moeilijk hebt met sommige dingen thuis en of je in de toekomst problemen kunt verwachten. Tegelijkertijd is het een manier om te kijken wat voor soorten hulp bij jou kunnen passen. De lijst bestaat uit een aantal vragen die afhankelijk van jouw antwoorden een getal, dat het een score, opleveren. Op basis hiervan kunnen we kijken of ik je ergens mee kan helpen.
- *Sam:* Ah, maar is het niet raar als mijn ouders nu naast me zitten en ik het moet invullen?
- *Piet:* Misschien wel, je kunt het SACZO ook in de wachtkamer invullen, of thuis in je eentje. De volgende keer kunnen we het dan hebben over de resultaten. Lisa, jou heb ik nog niet gehoord. Wat vind jij er eigenlijk van?
- *Lisa:* Ik vind het geen probleem, het duurt toch maar 5 minuutjes.
- *Liselotte (tegen Sam en Lisa):* Jullie kunnen de volgende keer alleen met Piet komen praten.
- *Piet:* Ja, inderdaad, en als je wilt zelfs een voor een, dat is misschien wel handig.
- *Henk:* En krijgen we dan ook de uitslag te horen?
- *Piet:* Dat hangt er van af wat Sam en Lisa willen. Als er iets is waar ik bij kan helpen, is het nuttig om samen een gesprek te voeren. Maar uiteindelijk zullen je kinderen moeten beslissen wat ze kwijt willen.
- *Sam:* Voor mij is het ook geen punt dan, geef die lijst maar.

Piet laat de kinderen vervolgens aan een tafel zitten om het SACZO in te vullen. Vervolgens maakt hij een afspraak om het SACZO de volgende keer terug te koppelen. Hiervoor nodigt hij alleen Lisa en Sam uit. In de tussentijd scoort hij het SACZO. Sam heeft een score van 7 en Lisa een score van 13. Lisa zit dus net boven de drempel van 12. Dit betekent dat ze kans loopt op internaliserende problemen. Kijkende naar haar antwoorden op het SACZO heeft Lisa vooral last van de

gezinssituatie. Ze heeft het vaak moeilijk thuis en maakt zich zorgen om de thuissituatie. Sam heeft bijna nergens last van, maar is wel af en toe gestrest.

VERVOLGAFSPRAAK

Piet haalt de kinderen op in de wachtkamer. Hij vraagt eerst Sam om naar binnen te komen.

- *Piet:* Hoi Sam, fijn dat je bent gekomen. Ik wil vandaag graag de resultaten van het SACZO met je bespreken. Ik zie dat het best goed met je gaat als ik kijk naar je antwoorden. Zo heb je bijvoorbeeld weinig zorgen en je weet je problemen goed op te lossen.
- *Sam:* Ja, met mij gaat het wel goed.
- *Piet:* Ja, jouw antwoorden bevestigen dit. Je hebt wel af en toe stress zie ik hier bij je antwoord op Vraag 7.
- *Sam:* Oh ja.. Ik heb soms erg veel te doen voor school.
- *Piet:* En wat voor dingen op school bedoel je dan?
- *Sam:* Ja, studeren, en voor tentamens leren. Ik zit ook nog in het rugby-team van school.
- *Piet:* En heb je verder nog stress behalve als het om school gaat?
- *Sam:* Nee, eigenlijk niet. Als ik me echt gestrest voel, ga ik toch lekker sporten.

.... (en zo gaat het gesprek nog even door)

Piet haalt vervolgens Lisa op.

- *Piet:* Lisa, kom zitten.
- *Lisa:* Vandaag gaan we bespreken wat ik heb ingevuld?
- *Piet:* Ja..
- *Lisa:* En wat is de uitslag?
- *Piet:* Nou, je wilt het meteen weten! Op een aantal punten lijkt het heel goed te gaan. Volgens mij is de band met je ouders wel goed.
- *Lisa:* Ja, de band is in ieder geval niet verslechterd door de ziekte.
- *Piet:* Dat is goed om te horen. Ik zie echter ook dat je je vaak zorgen maakt.
- *Lisa:* Ja, maar dat valt wel mee.
- *Piet:* Hoe bedoel je?
- *Lisa:* Nou, ik heb eigenlijk niet veel zorgen over school of zit niet zo met mezelf.
- *Piet:* Waar maak je je dan wel zorgen over?
- *Lisa:* Over mijn ouders, omdat het met pa toch best slecht gaat soms, en ma ziet er soms zo vermoeid uit.
- *Piet:* Heb je je zorgen een keer besproken met hen?
- *Lisa:* Nee, ik wil ze niet nog meer belasten.
- *Piet:* Wat zou je er van vinden om er een keer over te spreken met zijn allen.
- *Lisa:* Ik weet niet of Sam er bij moet zijn, liever niet eigenlijk.
- *Piet:* Weet je, dat laat ik aan jou over. Waar het mij om gaat is dat ik je graag wil helpen als je ergens mee zit, een gesprek met je ouders kan bijvoorbeeld uitkomst bieden. Ik zie ook dat je erg veel thuis moet doen om je gezin draaiende te houden. Heb je wel ergens steun bij?
- *Lisa:* Ma helpt waar ze kan, maar ze moet ook vaak werken, ook in de middag. Dan moet ik pa helpen met allerlei karweitjes. Ik heb dan soms wel een afspraak met vriendinnen afgezegd omdat ik liever bij hem ben.
- *Piet:* Het verbaast me dan ook niet dat je je vaak gestrest voelt, zoals je zegt bij Vraag 7.
- *Lisa:* Ja, maar op zich valt het allemaal wel mee.
- *Piet:* Nou, het mag dan wel meevallen, maar misschien zijn er ook dingen die je kunnen helpen om je minder zorgen te maken. Ik denk bijvoorbeeld aan leuke, ontspannende activiteiten voor je.
- *Lisa:* Ja, ik ga naar dansles.
- *Piet:* En vind je dat voldoende?

- *Lisa:* Nee, eigenlijk niet.
- *Piet:* Kijk, je hebt nu het SAZCO ingevuld en ik zie toch dat je op sommige punten steun of hulp kunt gebruiken. Een collega van mij werkt veel met kinderen die in een zelfde situatie als de jouwe zitten. Ze heet Yvonne. Wat vind je er van als je een aantal gesprekken volgt bij haar?
- *Lisa:* Is het zo erg dan?
- *Piet:* Nee, het gaat er echt om dat je er zelf iets aan hebt. Als het niet bevalt, kan je altijd nog iets anders doen, of het er gewoon bij laten.
- *Lisa:* Waar moet ik het dan over hebben?
- *Piet:* Het gaat er vooral om dat je thuissituatie minder zwaar voor je is en je de stress beter het hoofd kunt bieden. Wat er allemaal bij komt kijken, zal je met Yvonne kunnen bespreken.
- *Lisa:* Ik vind het wel fijn als ik met iemand kan praten. Eigenlijk wilde ik dit al, maar ik was ook bang dat pa en ma zich dan nog meer zorgen om me maken.
- *Piet:* Ik geloof dat je je ouders zelfs helpt door jezelf te laten helpen.

En zo gaat het gesprek nog even door...

Referenties

- Sieh, D. S., Dijkers, A. L. C., Visser-Meily, J. M. A., & Meijer, A. M. (2012). Stress in adolescents with a chronically ill parent: Inspiration from Rolland's family systems-illness model. *Journal of Developmental and Physical Disabilities, 6*, 591-606. doi: 10.1007/s10882-012-9291-3
- Sieh, D. S., Meijer, A. M., Oort, F. J., Visser-Meily, J. M. A., & Van der Leij, D. A. V. (2010). Problem behavior in children with a chronically ill parent: A meta-analysis. *Clinical Child and Family Psychology Review, 3*, 384-397.
- Sieh, D. S., Meijer, A. M., & Visser-Meily, J. M. A. (2010). Risk factors for stress in children after parental stroke. *Rehabilitation Psychology, 55*, 391-397.
- Sieh, D. S., Oort, F. J., Visser-Meily, J. M. A., & Meijer, A. M. (2012). Determining risk and protective factors for problem behavior: The Screening Instrument for Adolescents of Parents with Chronic Medical Condition. *Child Indicators Research*. doi: 10.1007/s12187-012-9176-0
- Sieh, D. S., Oort, F. J., Visser-Meily, J. M. A., & Meijer, A. M. (2013). Mediators for internalizing problem behavior in adolescents with a chronically ill parent. *Journal of Developmental and Physical Disabilities*. doi: 10.1007/s10882-013-9345-1
- Sieh, D. S., Visser-Meily, J. M. A., & Meijer, A. M. (2013). Differential outcomes of adolescents with chronically ill and healthy parents. *Journal of Child and Family Studies, 22*, 209-218. doi: 10.1007/s10826-012-9570-8
- Sieh, D. S., Visser-Meily, J. M. A., Oort, F. J., & Meijer, A. M. (2012). The diurnal salivary cortisol pattern of adolescents from families with single, ill and healthy parents. *Journal of Psychosomatic Research, 27*, 288-292.
- Sieh, D. S., Visser-Meily, J. M. A., Oort, F. J., & Meijer, A. M. (2012). Risk factors for problem behavior in adolescents of parents with a chronic medical condition. *European Child and Adolescent Psychiatry, 21*, 459-471. doi: 10.1007/s00787-012-0279-4
- Sieh, D. S., Visser-Meily, J. M. A., Tielen, L., & Meijer, A. M. (2013). Het kind van een zieke ouder. *Medisch Contact, 68*, 156-157.